

A NYUGAT ÉS A HOLNAP*

A *Holnap* irodalmi mozgalom emléke egy kicsit megfakult a *Nyugaté* mellett. Pedig ez utóbbinak éppen ez a kis váradi társaság volt a legközvetlenebb előfutára és kezdeti harcainak részese. Nem kis ódiomot vett magára A *Holnap* 1908-ban és 1909-ben, mialatt a *Nyugat* az új irodalom művelésében aránylag kevés támadást szenvedett el. Az új irodalom művelésében azonban a *Nyugat* első évfolyama nem igen jeleskedett. Véleményem szerint a *Nyugat* megindulása nem jelentett olyan berobbanásszerű jelenséget, mint A *Holnap*. A *Nyugat* első két évfolyama a *Jövendő*, a *Figyelő* meg a *Szerda* színvonalán csak alig emelkedik túl. Talán Ady gyakoribb szereplése és a magasabb színvonalú kritikai hang jelent többet. Az irodalmi forradalom zászlóvivője A *Holnap* volt. Kiderül ez a két megmozdulás programjának összehasonlításából is.

A *Nyugat* beköszöntő cikke — Ignotus tollából — félig-meddig programcikkeknek is tekinthető.¹ Mondanivalója, melyet egy finn színi társulat budapesti szereplésének hosszadalmas leírásából szűr le, nem tartalmaz semmiféle forradalmi újat a már említett folyóiratok programjához képest. Sem jobbra, sem balra nem üt, ha csak azt nem nevezzük támadásnak, hogy „szalonmás világnak” nevezi a korabeli konzervatívizmus világát. A modernség és magyarság problémája vetődik föl ebben a beköszöntőben és ez a pozitívuma. A kis nép, amikor a világ kultúráját műveli önön értékeinek ápolásával, saját életét teszi szebbé, magának is él. A modernség és magyarság gondolata az, amely Adyból beszűrődött a *Nyugat* nyitányába. Ady neve és költészetének problematikája csak ilyen halványan tűnik elő a meginduló *Nyugatban*.

És A *Holnap*? A *Holnap* programja irodalmi forradalom a *Nyugaté* mellett.² Nem hirdeti minden fajta nemzeti érték megbecsülését, mint Ignotus. Bátran jelöli ki az Arany-epigonok és a századfordulói konzervatív irodalom által mellőzött magyar géniuszokat őseinek: „A *Holnapba*, a mi társaságunkba pedig Balassa, Csokonai, Petőfi, Vajda János és Reviczky tartozik. Mindazok a magyarok, kik elégték, meghaltak a holnapért. Ők már régen

* A *Holnap története* című kéziratban lévő dolgozatomban részletesen foglalkoztam a társaság történetének minden mozzanatával; itt csak a *Nyugathoz* való viszonyát fejtegetem.

¹ Ignotus: *Kelet népe*. *Nyugat*. 1908. jan. 1. 1–3. l.

² A *Holnap* I. kötetének bevezetője. Írta: Antal Sándor, a kötet szerkesztője (1908 májusában). Nagyvárad, 1908. 7–10. l.

elmentek. Ma semmit sem kérnek. De a magyar udvarházakban ma is olyan alacsony a kapu szemöldökfája, hogy ők nem férnek be.”³

Nemcsak az ősről, hanem a korabeliekről is van szava A Holnapnak, súlyos, bíráló szava:

„A múlt század hetvenes éveinek emlékei, a mai kritikusok, hazafiatlannak, művészetlennék és értelmetlennék hirdetik az új irányt. Ők tudják, hogy miért. A mai közönséget már úgy is hozzá szoktatták az utolsó idők »gyengébbek kedvéért« készült irodalmához. Ha akarná se tudná megérteni az új poétákat. Ezek se udvarolnak nagyon a tisztas közönségnek. Nyíltan kinevetik a burzsoá morált és negligálják az összes polgári szentségeket... Csak nyugtalanság kél szavaik nyomában. És mindenki: öreg, fiatal, kritikus, költő, profán érzi, hogy valami történik.”⁴

Irodalmi forradalom szele ez. Nem véletlen A Holnap I. kötete előszavának ez a harcossága és tisztánlátása, hiszen írója, Antal Sándor Marx hívének vallotta magát.

Az előszó nagy része Adyval foglalkozik és programul állítja költészetét a többi hat holnapos, illetve az egész új irodalom elé. A Holnap tudatosan Ady forradalmának segédcsapata volt. Neve zászló lett, forradalma valóság. A Holnapnak ez az érdeme elvitathatatlanul emeli a váradi mozgalmat és a két holnapos antológiát a meginduló Nyugat fölé.

A Nyugattól idegen volt a váradiak radikális hangja, idegen volt Ady forradalmisága is. Így érthető meg, hogy a Nyugat szinte megtámadta az első holnapos kötetet.⁵ Kemény Simon „szigorú bírálatában” talán nagyobb a meg nem értés, mint Rákosi Jenő hírhedt Holnap-cikkében.⁶ Kemény kijelentette, hogy Antal Sándor „túlságosan mély és komoly jelentőségeket” aggat a hat poétára. Ady kivétel, őt nem tekinti a cikkíró holnaposnak. Emődöt, Miklós Jutkát meg még Balázs Bélát sem tartotta költőnek. Az egész társaságról ez volt a véleménye, hogy „ezeknek apjuk, anyjuk, nagypapjuk: mindenük Ady Endre. Még Babits Mihálynak legkevesébé, de neki is”. Az élettől elrugaskodottaknak és az Ady élmények után-verselgetőinek nevezi őket. A Nyugat szerkesztőségétől, pontosabban Osváttól nagy baklövés volt Kemény kritikájának közlése. A Holnapnak és a Nyugatnak a legtermészetesebb szövetségeseeknek kellett volna lenniök. Ehelyett eltávolodtak egymástól. Nem szabad azonban pusztán taktikai hibát látnunk a Nyugatnak ebben a megnyilatkozásában. Nagy elvi ellentét feszült A Holnap és a Nyugat programja (Ady és a Nyugat programja!) között. Osvát egyetértett Kemény bírálatával, csupán Babitsot emelte ki az elutasítottak és megtámadottak közül a kritikához fűzött megjegyzéseiben:

„A hét költő könyvétől e szigorú ítéleteiben sok igazságán túl is figyelemre méltó cikk nem utolsó szavunk. A Babits Mihály nagy tehetsége csodálatos jeleinek felmutatása oly érdeme A Holnapnak, mely említetlenül nem hagyható. Minél komolyabban méltányoljuk bíráló illetékességét, annál inkább sajnáljuk, hogy elkedvetlenedésében a milieu iránt — azok mellett is bizalmatlanul s már sietve haladt el. Szerk.”

³ Uo. 8. l.

⁴ Uo.

⁵ Kemény Simon: A Holnap. Nyugat. 1908. okt. 1. 214—216. l.

⁶ (Rákosi Jenő): A holnap. Budapesti Hírlap. 1908. dec. 20.

Osvát megjegyzésének rendkívüli érdekessége van azon túl is, hogy egyetért Kemény értetlenkedő bírálatával. Ez az érdekesség Babits fölfedezése, ill. kiemelése a holnaposok közül. Osvát ezzel a Nyugat esztéticizmusát képviselő tábor későbbi szellemi irányítóját fedezi föl Babitsban és jó érzékel vezet napvilágra. Nem véletlenül, Osvát már a Nyugat megindulása pillanatában arra törekedett, hogy ezt az esztéticizmust képviselő tábort megerősítse. Hiszen a Nyugat táborának oly sokat emlegetett jobb és bal szárnya már a lap megindulása előtt kialakult. A Holnap és a Nyugat közötti ellentétek a radikális-forradalmi és az esztétizáló irányzat közötti ellentétek kivétítődései voltak.

Abban szavát állotta Osvát, hogy Kemény cikke nem utolsó szava volt a Nyugatnak A Holnapról. Ezen kívül még háromszor hallatta szavát a Nyugat a holnaposok harcaiban.⁷ Ez nem sok, ha arra gondolunk, hogy a korabeli sajtó naponta foglalkozott a váradiakkal, akik oly sokszor szorultak volna védelemre a Nyugat részéről. A hallgatás is állásfoglalás volt.

Ignotusnak Juhász Gyulához írott leveléből kiderül, hogy A Nyugat szerkesztősége nem osztozott teljesen Kemény véleményében. Ignotus komolyan aggódott, hogy az ilyen incidensek elveszítik a holnaposokat a Nyugat számára:

„Kedves kollegám, szépen köszönöm a Vajda-cikk visszaküldését: Hogy én Kemény Simon barátom ítéletét nem osztom, azt kegyed láthatta leveleimből, hogy szerkesztő társaim sem osztják, láthatja a csillag-jegyzetből. Am azt hiszem: mindenkinek, aki Magyarországon író, igazi író, érdeke, hogy legyen ebben az országban olyan újság, melyben igazi írók igazi nézeteiket megírhatják, — ha tudnak írni és becsületesen vallják, mintahogy Kemény úr is becsületes. Érdeke még azoknak is, akik iránt jogtalanság vagy akár méltatlanság is történhetik ilyformán. Amely percben akár én, akár társaim érdekeink vagy gusztusaink szerint írhatnánk. Vagy nem engednénk írni, a lapunknak nem volna joga az életre, nem volna értéke, nem különböznék a többitől, s megint csak meg kellene teremteni a magyar irodalmi Szemlét. Nem szólva arról, hogy ugyanúgy elvesztenők az igazi írókat munkatársaink gyanánt (akik azért írnak a Nyugatba, mert nincs egyéb lap, ahová meggyőződésüket megírhatnák), mint ahogy elveszítette a többi lap és legfeljebb pénzzel tud költőket, a kenyerük kényszerűségénél fogva magához láncolni. Elveszítenek csakhamar kegyeteket is, míg így bizonyos vagyok benne, hogy bármily rossz szul esik kegyeteknek a Kemény külön véleménye, nem örülnének, ha a Nyugat megszűnnék. Egyben garanciát vállalhatok: abban, hogy a mi a Nyugatban megjelenik, se nem csalhatatlan, se nem inapellábilis, de szent hite és meggyőződése az írójának, aki azt olyan jól írja meg, ahogy azon időben csak tudja. Viszont becsületes bírálat iránt nem szabad érzékenynek lenni, mert ez avance, a becstelen kritika számára. Elvégre a Nyugat nyitva áll minden becsületesen és jól megírt ellenkező ítélet, vagy polémia számára is; általában a nyitott kapu a kötelessége,

⁷ Tóth Árpád: *A Holnap új könyvéről*. Nyugat. 1909. máj. 11. 664—666. l. — Ignotus: *Hadi készülődések*. Nyugat. 1908. dec. 16. 449—454. l. — Fenyő Miksa: *Hadi készülődések*. Nyugat. 1909. jan. 1. 48—51. l.

hivatása és jogossága, csakis esztétikai cenzurával. Meleg üdvözlettel kegyednek s A Holnap többi emberének igaz tisztelőjük, hívük és társuk Ignotus.⁸

A Nyugat és A Holnap viszonyának nagyon érdekes dokumentuma Balázs Béla levele Babits Mihályhoz. Az ellentét néhány motívumára mutat rá Balázs Béla és arra, hogy mi tartja távol a váradiakat, pontosabban őt a Nyugattól:

„Ma például az kedvetlenített el, hogy el kellett mennem a Nyugat asztalhoz (Bristol Kávéház) és egy órahosszat ülni abban a társaságban, melyben rettenetesen fölöslegesnek érzem magam... Szellemes és érdeklődő derék emberek — mégis semmiről a világon nem tudunk egymással beszélgetni, sőt zavarba hozzuk egymást. Szinte érzem, hogy úgy ülök ott, mint egy otromba kődarab, mely nyomja őket, mégha nem is ütköznek bele. Nem tudnak velem mit csinálni — pedig szívelnek és kedvesek. Az ő áhítat nélküli, igaz komolyság nélküli valójuk ellen vagyok úgy látszik akaratlan és szótlan szemrehányás, másfelől, egy követelés, mely még nem mutatta meg a jogát. — Kínos nekik is százszor inkább énnekem. — Aztán idegen vagyok az ő irodalomcéh-ügyeikben és rettentő nehézkes... És ha velük vagyok mindig úgy érzem magam, mintha az egész mai irodalommal állnék szemben, helyet keresek magamnak... eszembejut a Kávéház és a mandzsettás, elegáns, zsidókönnnyű irodalom ott. — Az írónak ezt a polgári elegantiáját is gyűlölöm, mely lejáratta, címikus értelmetlen ironiájával a régi bohém romantikát. Programomba tartozik többek közt majd ez ellen is kiszállni egyszer, ha érezhető lesz szavam. — Az a gyáva, fantázia nélküli bourgeois jómodor, mely művésztlüssá lett, ugyan meglátszik a művészetükön is. — Jó az, ha az ember kívül van a bourgeois társadalmon, különben menthetetlen belepi a szürkesége.”⁹

Juhász Gyula már a Nyugat indulása idején hangoztatta a lappal szembeni fönntartásait. Néhány vezetőjét szerette (*Hatvanyt, Ignotust, Schöpflint*), de pl. Osvát esztétikájával, irodalompolitikai elveivel nem értett egyet. Ha a Nyugatról írt, ennek az ellenszenvének, ha csak egy mellékmondat erejéig is, de hangot adott. Még 1908 elején írta:

Mert, mi tagadás, azért én például nem túlságosan barátkozom egyébként a Nyugattal. Sok keleti vonás nagyon benne, idegent kiszimatoló utánírások, idézetek és szellemidézések, idegen szellemek idézése.¹⁰

Ugyanebben az évben Dutka Ákos kötetének, *A föld meg a város*-nak a fogadtatásáról ír és ki nem mondva Kemény Simonnal szemben védi meg a költőt; hitet tesz Ady mellett:

„Vagyunk néhányan, szegény és gazdagalmú legények, akik új virágokat nyitunk a magyar ugaron, azon az ugaron, amelyet a mi szomorúan büszke vezérünk, Ady Endre megénekelt. Minket, ártatlan és kevély poé-

⁸ Ignotus levele Juhász Gyulához. 1908. okt. 6. *Külföldi-hagyaték. I. Szegedi Egyetemi Könyvtár. Kézirattár. VÖ. A Holnap születése. Acta Universitatis Szegediensis. Sectio Litteraria. 1959. 99. 1.*

⁹ Balázs Béla levele Babits Mihályhoz. 1908. nov. 14. *Babits—Juhász—Kosztányi levelezése. Sajtó alá rendezte: Belia György. Bp. 1958. 306—307. 1.*

¹⁰ Juhász Gyula: *Nyugat. Szabadság. 1908. ápr. 19.*

tákat ügyes kalmárok szeretnének kijátszani, de mi, Párizsban, Szegeden és Nagyváradon, mindig valahogy összetartunk, szeretjük, mert ösmerjük egymást és csak egy a vágyunk, minél szebb magyar, új verseket írni. Akár Ady írja, akár Dutka írja, akár én írom, mi megértjük, megbecsüljük, honoráljuk egymást. Hogy mit szól hozzánk a tanári kar, a Newyork-kávéház és a kálomista eklézsia, nekünk nagyon mindegy, mi várunk, mi a magyar és egyéb jövőndőt a magunkénak érezzük, egészen biztosan.”¹¹

Jóval később, 1911-ben még mindig ellenszenvvel nyilatkozik a Nyugatról: „Végre valaki meg meri mondani és írni és éppen a Nyugatban, abban a papiroslevegőjű revűben, hogy kezd nálunk túltengeni az irodalmiság, egyéb kulturális szempontok rovására és egyéb külföldi, főleg német hatások következtében.”¹²

A híres duk-duk ügyben is kipattant a Nyugat és A Holnap — Ady és a Nyugat ellentéte.¹³ Az, hogy a duk-duk teljesen a váradiaik ellen szólt volna — tévedés. Ezért volt tragikusan nevetséges Juhász Gyula hadakozása Ady ellen; a cikket Juhász „competensül félre értette.”¹⁴ A duk-duk cikk kétségtelen rossz taktikai lépésnek bizonyult, mert az irodalmi jobboldalnak a baloldal elleni támadásához adott tápot olyan időben, amikor az utóbbi táborban erős szakadások jelei mutatkoztak.¹⁵ Az első duk-duk cikkben szó sincs A Holnapról, csupán Ady emlegeti föl, amikor Juhásznak válaszol.¹⁶ Kétségtelen, hogy Adyt utánczó és lelketlen másoló káros helyzetbe hozták a konzervatív kritika előtt. De ezek az utánczók nemcsak A Holnap körül írogattak, hanem a Nyugatnál is. Ady egy Hatványhoz írott levelében A Holnap iránti utálatáról ír, de mellette ott olvashatjuk, hogy a „Nyugat is már ötödik gimnazistákat engedett magához.”¹⁷ Nos, ez a megjegyzés szerintem sokkal nagyobb fájdalmat takar, mint az első pillanatban kitűnik belőle. Benne van ebben Adynak az a jogos sértettsége, hogy egy kicsit mellőzött volt a Nyugatnál. A Nyugat nem volt igazán az ő tábora, az ő fóruma. Ady is az ellen támadott, amit Balázs Béla is kifogásolt a Nyugat táboránál. Az igazi csapást azokra mérte Ady a duk-dukkal, akik akár a Nyugatnál, akár máshol, belőle élkösdtek.

„Hiba lenne azonban — írja Király István — nem látni meg a duk-duk-affér pozitív magját: a demokratikus forradalmár Adynak megsemmisítő gúnyú kritikáját a burzsoá progresszió tömegektől elszakadt volta, nyegle kozmopolitizemusa s álforradalmisága ellen.”¹⁸ Ilyen értelemben a duk-duk megírása taktikai hiba volt, de tartalma Ady nagy harcának igazát bizonyítja.

¹¹ J. (uhász) gy. (ula): *Dutka Ákos versei*. Szeged és Vidéke. 1908. jún. 27.

¹² Joó György (Juhász Gyula): *A színház babonája*. Nagyvárad Napló. 1911. máj. 21. Ignotus cikke: *Az irodalmiság ellen*. Nyugat. 1911. máj. 16. 997—998. l.

¹³ Ady Endre: *A Duk-duk-affér*. Új Idők. 1908. nov. 15.

¹⁴ Juhász Gyula: *A Duk-duk-affér után*. Független Magyarország. 1908. nov. 22.

¹⁵ Ilyen értelemben írt Schöpflin is Adynak 1908. dec. 22-én kelt levelében. *Ady Endre válogatott levelei*. Sajtó alá rendezte: Belia György. Bp. 1956. 235—236. l.

¹⁶ Ady Endre: *A Duk-duk-afférhez. Válasz a Holnapnak*. Független Magyarország. 1908. nov. 26.

¹⁷ Ady levele Hatványhoz. 1908. nov. 24—26. Hatvány Lajos: *Ady. I. köt.* Bp. 1959. 191. l.

¹⁸ Ady Endre: *A fekete lobogó*. Szerk. Földessy Gyula és Király István. Bp. 1960. 266. l.

A Holnap II. kötetéről Tóth Árpád írt a Nyugatban.¹⁹ A kritika hangja sokkal megértőbb. Ebbe nem csupán az játszott bele, hogy a hét váradi költő közül három egyetemi társa (Babits Mihály, Balázs Béla, Juhász Gyula) egy meg nagy példaképe (Ady) volt a kritikáirónak, hanem az is, hogy a Nyugat viszonya megváltozott A Holnaphoz. Tóth Árpád Adyt, Babitsot és Juhász Gyulát dicséri meg, de Emódról, Dutkáról, meg Miklós Jutkáról le-sújtó véleménye van. Élettelennek, kigondoltnak tartja verseiket. Tóth Árpád értetlenül áll a társaság előtt: „A Holnap több tagját nagyon szeretem, de A Holnap, mint társaság talán mégsem olyan fontos.” A Nyugat egyéves mű-ködése után sem lehetett A Holnap társaságról ilyen lekicsinylően szólni.

Az új irodalom taborán belüli hasadás megszüntetésére és a holnaposok kiengesztelésére a Nyugat szerkesztősége elhatározta, hogy A Holnappal közös matinét rendez Váradon. A Nyugat Lengyel Menyhértet küldte Váradra a közös előadást előkészíteni. Lengyel Váradon a következő szövegű levélben hívta Juhász Gyulát megbeszélésre:

„Igen tisztelt uram.

Nagyon lekötelezne, ha volna szíves értesíteni, hogy — lehetőleg még a dél-előtt folyamán — hol találkozhatnék önnel. A Nyugat egy tervéről van szó, amely biztosan önt is fogja érdekelni.

szept. 18.

*Kéri értesítését tisztelettel
Lengyel Menyhért
Rimanóczy szálló²⁰*

A Nagyvárad és a Független Magyarország már szeptember 19-én közölte, hogy Juhász Gyula vállalta a szervezést és Emőd Tamás is segít neki. A matinét 1909. okt. 3-ra tűzték ki. Az előzetes híradások szerint Osvát mondott volna megnyitót, Hatvany fölolvassal, Juhász és Ignókus versekkel, Lengyel Menyhért meg drámarészlettel szerepelt volna. A műsor időközben módosult. Osvát végül is nem szerepelt Váradon, a holnaposok valószínű, hogy még mindig haragudtak rá, a támadás miatt. A matiné napján a Nagyvárad bemutatta olvasóinak a szereplőket. A közös ünnepségről ezeket olvashatjuk a Nagyváradban:

„Ritka irodalmi esemény színhelye volt vasárnap délelőtt a Fekete Sas gyönyörű vigadó terme. A modern irodalmi törekvések legharcosabb gárdája látogatott el Nagyváradra, hogy személyesen mutassa be legújabb alkotásait. A Nyugat írói csoportjának legnevesebb tagjai szerepeltek az értékes matinén. A nagyváradi intelligencia színe-javából szép számú közönség jelent meg az ünnepen, bár a szereplők egyénisége sokkal nagyobb érdeklődést is megérdemelt volna. Az összegyűlt előkelő közönség azonban becses tanúságot tett arról, hogy Nagyváradon immár sok meg-értője van az új magyar irodalomnak.

¹⁹ A Holnap II. kötete. 1909. ápr. 9-én jelent meg. Vö. még Tóth Árpád: *i. m.*

²⁰ *Külényi-hagyaték. I.*

A vendégek közül Ignotus lépett először az emelvényre. A közönség lelkes ovációban részesítette a kiváló esztétikust, kinek érdekes és szellemes fordulatokban gazdag megnyitó beszédét mai tárcánkban egész terjedelemben közöljük.

A megnyitó után Kaffka Margit lépett ünneplő tapsok között a közönség elé. A mély érzésű poéta asszony néhány finom hangulatú, erőteljes művészettel megírt versét olvasta fel. Ezután Juhász Gyula, a csendes görög derű és a halk szavú szomorúságok költője tartott előadást a modern irodalmi törekvésekről. Az előadás élénk érdeklődést keltett, s a költőt zajosan megtapsolták.

Az ünnep egyik legértékesebb száma Hatvany Lajos dr. csevegése volt. A nagy képzettségű, széles látókörű író érdekes megfigyeléseket és súlyos igazságokat mondott irodalmi viszonyainkról. A magyar kultúrátlanlanság okairól és a hirtelen, ős erővel fejlődő modern irodalmi törekvések félreértéséről beszélt. A tartalmas és pompás éllel előadott csevegés nagy hatást keltett s a közönség lelkes tapsai kísérték el az emelvényről az illusztris előadót.

Lengyel Menyhért a magyar drámaírás legszámontartottabb tehetsége olvasta fel ezután új darabjának, a Tajfunnak egy megkapóan érdekes felvonását. A darabot szombaton mutatják be Budapesten. A felolvasott részlet magában is különös érdeklődést keltett s a kitűnő íróat melegen ünnepelte a közönség.

Percekig tartó forró tapsvihár köszöntötte most Ady Endrét, aki elfogódottan jelent meg az ő régi közönsége előtt. Ady Endre ez ideig még mindig valami értékes szép versét tartogatta nagyváradi felolvasásaira. Most is két oly hatalmas költeményét hallottuk, amelyek a költő legnagyobb versei közül valók. Kivált a Hiába hideg a hold című verse keltett nagy hatást...

A magas szintű matiné frappáns befejezéséül Reinitz Béla dr., a zeniális zeneszerző, aki Ady Endre verseit bámulatos finom megérzéssel és erővel zenésítette meg, elénekelte zongorakísérettel a költő három leg szebb dalát.

A közönség zajos ovációval ünnepelte a vendégeket, akik munkájuk legjavát mutatták be Nagyváradon.²¹

A matiné sikere azt bizonyítja, hogy irodalmunknak ez az egy célért küzdő két tábora egy időre egymásra talált. Lengyel Menyhért, a Nyugat szerkesztőségi papírján írt köszönő levelet Juhász Gyulának:

„Igen tisztelt uram,
engedje meg, hogy a Nyugat szerkesztőségének megbízásából megköszönjem önnek azt a kedvességet s szeretetreméltóságot, melyben bennünket nagyváradi kirándulásunkon igen érdekes felolvasásával s ottani ügyeink intézésében tanácsadásával támogatni volt szíves. Mindnyájan lekötele-

²¹ A Nyugat matinéja. Irodalmi ünnep Nagyváradon. Nagyvárad. 1909. okt. 5. Ignotus beszéde megjelent Kisértekek c. kötetében is író és közönség címmel. Bp. 1910. 103—108. l.

zettjének érezzük magunkat s örülni fogunk, ha valamiben viszonszolgálatára lehetünk.

Budapest, 1909. okt. 6. Meleg üdvözléssel:

Lengyel Menyhért²²

Osvát nem szerepelt Váradon. A holnaposok, pontosabban Juhász haragja sokáig tartott. Juhász még 1913-ban is ezt a haragot emlegeti: „Osvát Ernő úrral elvi okokból egyszer, rég összekülönböztem. Nem tudom, haragszik-e még rám, én igaz lélekkel mondom: becsültem s ma szintén igen becsülöm őt, ha ez különösképpen nem is imponál neki.”²³ Juhász szelíd, szinte bocsánatkérő hangja itt azzal magyarázható, hogy a szakolcai magányból szeretett volna napvilágra kerülni és éppen verseinek közlését kérte a Nyugattól. Juhász és Osvát ellentéte tehát elvi okokra vezethető vissza. Nem túlzás, ha arra gondolunk, hogy ezek az elvi okok éppen a Nyugat két szárnya közötti harc okai. Juhász bármilyen távol is állott a Nyugattól és annak szerkesztőségétől, a Nyugat balszárnyához tartozott. Ezt a bizonyos ellenzékiséget még a szeretett egyetemi társával Babitscsal szemben is fönntartotta, amikor az a Nyugat vezető embere lett. (Vagy talán Babits is igyekezett távortartani a veszélyessé váló egykori barátot?)

A Holnap és a Nyugat ellentéte nem személyi félreértéseken, nem szerkesztői baklövéseken alapult. Ellentéteikben a Nyugat későbbi két szárnya harcainak első jeleit kell látnunk.

²² *Kilényi-hagyaték I.*

²³ Juhász Gyula levele Fenyő Miksához. 1913. febr. 17. *Kilényi-hagyaték. II.*